

PRO VITA

„XXI amžiaus“
priedas apie
gyvybės apsaugą
Leidžiamas kartą
per mėnesį
2018–ųjų
gegužė Nr. 5 (310)

Gegužės 5 dieną Vilniaus rotušėje įvyko Gyvybės apdovanojimai, skirti pagerbti labiausiai prie gyvybės kultūros puoselėjimo prisidėjusius žmones, iniciatyvas ar organizacijas. Apdovanojimai kasmet įteikiami minint Pasaulinę gyvybės dieną, kuri Lietuvoje nuo 1998 metų švenčiama paskutinį balandžio sekmadienį.

Gyvybės apdovanojimų, kuriuos organizavo žurnalas „Ateitis“, interneto tinklalapis „Bernardinai.lt“ ir žurnalas „Apžvalga“, tikslas – pastebėti gyvenimą ir viltį teikiančius žmones, papasakoti apie jų iniciatyvas, pasidalinti šviesiais, viltingais darbais su visuomene ir priminti, kad kiekvienas žmogus yra vertingas. Šventinio renginio metu įteiktos Gyvybės apdovanojimų statulėlės septyniuose skirtingose nominacijose, kurių laimėtojus iš gausybės atsiųstų anketų, siūlančių apdovanoti besidariusiuosius gyvybės puoselėjimo srityje, buvo patikėta išrinkti autoritetingai, iš organizatorių, praėjusių metų laimėtojų ir mokslininkų sudarytai komisijai.

Už šeimos stiprinimą apdovanoti Vilma ir Deividas Judėnaitis, nuo 2009 metų savo namuose įkūrę vaikų dienos centrą „Tavo svajonė“, kuriame kasdien lankosi vaikai iš sunkumų patiriančių šeimų, konsultuojantys šeimas, padedantys spręsti šeimos kylančias problemas, organizuojantys savitarpio pagalbos grupes jaunuoliams.

Už profesinį pasiryžimą puoselėti gyvybės kultūrą pagerbta VŠĮ „Motinos Teresės šeimų na-

mai“ direktorė Regina Zabielenė, nuo 2004 metų dirbanti su valstybiniuose globos namuose augusiomis merginomis, kurios laukiasi kūdikių, padedanti išsaugoti naują gyvybę ir besirūpinanti, kad vaikai augtų kartu su savo motinomis.

Už pagalbą suabejojusiems gyvenimo prasingumu ir už vilties skleidimą apdovanotas brolis Vincentas OFM Cap – Gintaras Tamošauskas. Jis daugiau kaip du dešimtmečius steigia ir išlaiko rehabilitacijos centrus priklausomiems nuo alkoholio ir narkotikų asmenims, benamiams užtikrina prieglobstį ir įžiebia naują viltį gyventi.

Už palankios aplinkos gimdyvi ir vaikui kūrimą apdovanotas Kazimieras Vitkauskas – žmogus, visą savo gyvenimą pašventęs žindymo kultūros puoselėjimui Lietuvoje, vienas pirmųjų Lietuvoje pradėjusių kalbėti apie žindymo svarbą ir nuolatos šviečiantis bei konsultuojantis motinas žindymo klausimais.

Už dvasinę ir fizinę pagalbą silpniesiems statulėlė skirta Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Viltis“ vadovė Danai Migaliova, trisdešimt savo gyvenimo metų besirūpinančiai raidos sutrikimų turinčių asmenų bei jų artimųjų gerove, suteikiančiai stiprybę šeimoms, susilaukiančioms negalia turinčių vaikų.

Už jaunimo ugdymą atskingam požiūriui į gyvybę įvertinta organizacija „Vaiko vartai

Kun. Ričardas Doveika (dešinėje) įteikė Gyvybės apdovanojimo statulėlę nominacijoje „Už šeimos stiprinimą“ kėdainiečių Vilmos ir Deivido Judėnų šeimai

į mokslą“. Tai – kelių lietuvių moterų, gyvenančių Amerikoje, iniciatyva, gyvuojanti du dešimtmečius, iš mažos grupės išaugusi į formalią labdaros organizaciją, įvairiose Lietuvos vietose remiančią 11 dienos centrų ir globos namų vaikams ir jaunuoliams iš rizikos šeimų.

Už ilgametį indėlį į gyvybės kultūros puoselėjimą pagerbtas kunigas Kęstutis Žemaitis, prie gyvybės kultūros puoselėjimo prisidėjęs tiek maldomis, tiek finansiškai, tiek šviečiamosios literatūros apie gimimą, kūdikio auginimą platinimu. Kun. Kęstutis Žemaitis – nuolatinis ragintojas šviestis ir šviesti, skleidęs pagarbos gyvybei ir šeimai idėjas, rūpinantis gyvybės orumo apsauga.

Kun. Ričardas Doveika, įteikdamas Gyvybės apdovanojimo statulėlę nominacijoje „Už šeimos stiprinimą“ kėdainiečių Vilmos ir Deivido Judėnų šeimai, dėkojo mamai ir tėčiui, vyriui ir žmonai, šeimai, kuri augindama savo vaikus, dalinasi svajone ir saugia aplinka ir su kitais vaikais. Nuo 2009 metų Vilmos ir Deivido Judėnų namuose veikia vaikų dienos centras „Tavo svajonė“.

Įteikdamas Gyvybės apdovanojimo statulėlę nominacijoje „Už dvasinę ir fizinę pagalbą silpniesiems“ Socialinės apsaugos ir darbo ministras Linas Kukuraiš sakė: „Nevyriausybiniis sektorius – turinčių skirtingų poreikių visuomenės grupių balsas, kuris padeda suformuluoti

ir spręsti aktualiausias problemas. O organizacijos, atstovaujančios proto ar psichikos negalia turintiems žmonėms, turi įveikti ir pačioje visuomenėje dar dažnai pasitaikantį priešiskumą, nesupratimą, dirbti šviečiamąjį darbą. Tačiau žingsnis po žingsnio einame ta linkme, kad žmogus būtų vertinamas ir gerbiamas nepaisant jo negalios, kad jis ir jo artimieji laiku sulauktų pagalbos, palaikymo. Prie to labai svariai prisidėjo ir „Viltis“, todėl džiaugiuosi, galėdamas įteikti šį apdovanojimą jos vadovei“.

Šios nominacijos laimėtoja D. Migaliova „Viltį“ įkūrė 1989 metais, kai tik atsirado galimybė garsiai kalbėti, kaip gyvena sutrikusio intelekto žmonės, ką patiria jų tėvai. Kaip pasakoja pati visuomenininkė, visi tėvai dar laukdami vaikelio susikuria savo „svajonių kūdikį“, jie patiria šoką, jei gimdymo namuose paaiškėja, kad gimė negalavimas. Tėvams reikia labai daug pagalbos iš aplinkos, o patiems negaliesiems – supratimo ir priėmimo. „Nereikia pamiršti, kad ir negalūs asmenys yra žmonės, taip pat galintys prisidėti prie valstybės gerovės, kurti pridėtinę vertę“, – teigė Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Viltis“ vadovė D. Migaliova.

Gyvybės apdovanojimus globoja Vilniaus arkivyskupas metropolitas Gintaras Grušas, renginio mecenatas – Europos Parlamento narys Algirdas Saudargas.

Kęstučio D. RIMKEVIČIAUS nuotrauka

Gyvybės dieną – apie nuolatinę akistatą su išmetimo kultūra

Gydytojai „Už žmogaus gyvybę“: gyvybės kultūros sąskaita tarpsta negatyvas

Nijolė KRASNIAUSKIENĖ

Šiemet Lietuvoje 20-ąją kartą paminėta Pasaulinė gyvybės diena. Kaip ir kasmet paskutinį balandžio sekmadienį katalikai gyvybei nusilenkė Lietuvos bažnyčiose. Balandžio 30 dieną Vilniuje, Lietuvos medicinos bibliotekoje, tradiciškai ir mokslinę praktinę konferenciją susirinko gyvybės kultūros skleidėjai ir puoselėtojai. Čia juos sukvietė dienos minėjimo šalyje iniciatorė – Pasaulio gydytojų federacijos (PGF) „Už žmogaus gyvybę“ Lietuvos asociacija. Kviesiniai lektoriai dalinosi mokslo atradimais, humanistinėmis idėjomis, pateikė asmeninių įžvalgų. Asociacija apžvelgė per 27 metus nuotykį kelią, darbus gyvybės vardu, su bendraminčiais pasidžiaugė veiklos pasiekimais. Vis dėlto didelio optimizmo susirinkusieji netyrško, ypač renginio pradžioje.

Vietoj sveikinimo žodžių „Visa asociacijos veikla – siekis už-

Tarp renginio dalyvių – PGF „Už žmogaus gyvybę“ Lietuvos asociacijos pirmininkė med. dr. Giedrė Žilinskienė

drausti abortus. Tad ar ne geriau būtų jai užsiimti prezervatyvų platinimu“, – pirmą kartą prieš balsuojant dėl patalpų skyrimo panaudos pagrindais šiai asociacijai Vilniaus miesto taryboje pareiškė Liberalų sąjūdžio frakcija.

„Nemanau, kad tai buvo tik patalpų klausimas, tai – požiūrio į gyvybę išraiška apskritai“, – svarstė asociaci-

Kalba renginio viešnia, NVO vaikams konfederacijos direktorė Elena Urbonienė

jos pirmininkė dr. Giedrė Žilinskienė, nusprendusi šį kartą netylėti ir paskelbti nemalonią informaciją. – Kartais atrodo, kad Lietuvoje gyvybės klausimas yra nevertytinis. Gyvybės diena, Gyvybės apdovanojimai susilaukia vos akimirkos dėmesio. Paskui tylia ir užmaršties iki kitų metų. Esame nepatogūs. Tad nekeista, kad visų Ne-

priklausomos Lietuvos valdžių buvome laikomi opozicija. Skyrėsi nebent „itampų“ laipsnis, – nelinksmi komentarai pirmininkė. Ir atkreipė susirinkusiųjų dėmesį į nerimą keliančius ženklus. Valstybėje esą daugėja sumaišties. Daugeja nacionalinių lygių sprendimų priėmimo be jokių tyrimų ir analizės. Bus gerai – nusprendžiama. O dažnai gerai nebūna. Visuomenė skaldoma, priešinama ir bukinama pasitelkus menkaverčius, dažnai iš piršto laužtus skandalus. Taip purenama dirva, priešinama gyvybės kultūrai.

Vaiko gerovei – nesibaigiantys iššūkiai

„Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija Lietuvoje ratifikuota be išlygų. Nepaisant to, dažnai esame kovinės parengties sąlygomis, nes vaiko gerovė nuolat atsiduria pavojuje. Vaiko gerovės taryba – ta arena, kurioje kartu atiduodame labai daug jėgų“, – apie organizacijas siejančius profesinius saitus ir idėjinę bendrystę kalbėjo NVO vaikams konfederacijos direktorė Elena Urbonienė.

(nukelta į 3 p.)

(atkelta iš 1 p.)

Gyvybės dieną – apie nuolatinę akistatą su išmetimo kultūra

Viešnia dalinosi įžvalgomis iš pastarosios socialinės srities reformos. Anot jos, vaiko teisių apsaugos sistemos centralizacija vykdoma technokratiškai. „Krito paslaugų vaikui ir šeimai apimtys, nes optimizuojant valstybinio sektoriaus darbą atleista darbuotojų. Ir tuo pat metu įsteigta daug naujų etatų kontrolės funkcijai. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje vos ne vos pavyko išsaugoti Vaikų skyrių. O štai Sveikatos apsaugos ministerijoje Motinos ir vaiko sveikatos skyriaus galimai nebeliks. Naujoji struktūra įsigali nuo liepos, apginti pilietinio sektoriaus poziciją turime labai mažai laiko“, – įspėjo kalbėtoja.

Personalizuota medicina – ateities kryptis

Viena iš asociacijos veiklos sričių – informacijos apie medicinos humanizaciją ir gyvybės vertę sklaida. Pakviestas šiuo aspektu įvertinti personalizuotos medicinos vaidmenį, Mykolo Romerio universiteto profesorius Danielius Serapinas šią sveikatos priežiūros sistemą nedvejodamas priskyrė prie humanistikų, bet pranašauja jai lyderės vaidmenį ateityje. Anot kalbėtojo, pastarosios išskirtinumas – požiūris į žmogų, kaip į vieną sistemą, atidžiai žmogaus individualybę, ypatingas dėmesys ligų prevencijai, paciento įtraukimas į gydymo procesą ir net sprendimų priėmimą.

„Kiekvienas žmogus turi prisiminti atsakomybę už savo veiksmus ir mintis. Pasaulinė sveikatos organizacija nustatė, kad 50 proc. sveikatos priklauso nuo gyvenimo būdo. Tad turime sureguliuoti psichologinę būseną, darbo ir poilsio režimą, maitinimosi įpročius, atsakingai įvertinti vidinius rezervus“, – siuntė žinią klausytojams lektorius.

Judėjimas „Už gyvybę“ išgyvena krizę?

Permastyti ideologinę platformą, labiau atsiverti, keisti įvaizdį ir demonstruoti kiek mažesnių išrankumų telkiant bendraminčius – pranešėjos Tomos Bružaitės viešojoje erdvėje „perskaityta“ ir judėjimui „Už gyvybę“ tądien perduota žinia. Pasauliečių iniciatyvos „Kataliko balsas“ vadovė, interneto dienraščio „Bernardinai.lt“ religijos skilties redaktorė kvietė pasvarstyti: „Ar ne laikas judėjimui „Už gyvybę“ keistis, rasti būdų užmegzti dialogą ir su tokiomis grupėmis, kurios savęs netapatina su judėjimu dėl jam būdingos retorikos ir siauro interesų lauko. Diskusijos užstringa uždarumo rate, jei visą problemą suvokiame kaip pasirinkimą iš dviejų: apsaugoti moterį arba apsaugoti vaiką“, – apie gyvybės išsaugojimą nesuprįsintančias esančios ir ateinančios gyvybės, matyti jas kartu siūlė katalikiškos minties skleidėja.

Gilintis į temą, lektorės žodžiais, ją pastatino popiežiaus Pranciškaus dar pontifikato pradžioje išsakytas komentaras katalikų požiūrio į gyvybę klausimais. Esą įžeidžiai buvo priimtas Popiežiaus siūlymas neužsifiksuoti ties abortų tema. Kai kurie judėjimo „Už gyvybę“ dalyviai pasakymą suprato kaip jų pastangų sumenkimą, visos gyvenimo veiklos nuvertinimą.

T. Bružaitė neturėtų „apginti“ Popiežių. Ji įžvelgia pontifiko pastangas abortų temą matyti „ne kaip izoliuotą problemą, bet kaip gilesnį ir daug labiau išplitusių problemų pasekmę“. Sekdami paskui Popiežiaus mintį, pranešėjos žo-

Mykolo Romerio universiteto prof. Danielius Serapinas skaito pranešimą apie personalizuotą medicinos svarbą sveikatos apsaugoje

Apie judėjimui „Už gyvybę“ teikiančius iššūkius mintimis dalijasi Toma Bružaitė

PGF „Už žmogaus gyvybę“ Lietuvos asociacijos pirmoji vicepirmininkė Janina Irena Tartilienė pristato 27 metų veiklą

Su sveikatos ir lytiškumo ugdymo programa Kėdainių savivaldybėje supažindina Visuomenės sveikatos biuro direktorė Danguolė Avižiuvienė

džiais, suprasime, kad abortų skaičių sumažinti galime „kovodami su išmetimo kultūra, kuriai įprasta, kad tas, kuris yra nepatogus, yra tiesiog pašalinamas“.

T. Bružaitė teigė: „Vis dažniau galima išgirsti kvietimą permastyti „Pro-life“ judėjimo retoriką bei tikslus ne tik dėl to, kad aktyvistai jaučiasi nuolat pralaimintys, bet ir dėl savotiško įstrigimo politiniuose debatuose, kurie užgožia problemas esmę – moterį, patiriančią krizę“. Kalbėtoja ragino burtis iniciatyvai teikti besilaukiančioms moterims realią ir tinkamą pagalbą.

Telkiamasis ir negatyvą kuria iškreiptą tikrovės vaizdą

Pristatyti šiuo metu Lietuvoje įgyvendinamą, daug diskusijų keliančią sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai programą buvo pakviesta Kėdainių visuomenės sveikatos biuro direktorė Danguolė Avižiuvienė. Apie ką bekalbėjo viešnia – programos turinį, tikslus, rezultatus, rekomenduotinių knygų jaunimo savišvietai sąrašą ar esamus partnerius, specialistų kompetencijas, – vis kėlė akis į auditoriją ir tikslino, ar įtikinamai paaiškino. Daugiau kaip prieš metus šali sudrebinusi Matuko iš Kėdainių tragedija, akivaizdų, vis dar buvo gyva visų atmintyje, lyg kokia nematoma perša žioję auditorijos ir pranešėjos tarpusavio pasitikėjimo lauke.

Tarsi išgirdusi svetimą mintį, D. Avižiuvienė baigdama pranešimą patikino: „Nėra Kėdainiuose taip viskas juoda, kaip galėjote susidaryti nuomonę iš žiniasklaidos. Tik štai bėda: su šia negatyvia informacija mums tenka ugdyti jaunąją kartą. Patikėkite, pastangų prireikia keleriopai daugiau“.

Žiniasklaidoje įsitvirtinanti neigiamą informaciją ir net savotiškas mėgavimasis brutalumu tądien buvo vienas iš renginio organizatorių taikinių. Dr. G. Žilinskiene pastebėjo, kad bet koks incidentas sulaukia milžiniško dėmesio, o štai atsvaros blogiems pavyzdžiams mažai. „Nesiūlome įvesti proporcijų, kaip čia buvo prasitarta viešojoje erdvėje, bet teigiamiems pavyzdžiams irgi turi rasti vietos, – ragino dr. G. Žilinskiene. – Palaikydami negatyvą, leisdami jam persiverti, sėjame destruktiją, netiesiogiai palaikome mirties kultūrą“. Organizatorė reikė viltį, kad pranešime atspindėtos telktinės kėdainiečių pastangos padės užkirsti kelią panašioms tragedijoms ateityje, ir padėkojo už tikrąją padėtį atspindinčią analizę.

27 metų derlius

„1997 metais atnaujinome ir įgyvendiname Hipokrato priesaiką Lietuvoje. Pirminiame variante buvo sakoma: Ne-

duosiu nieko pradėti gamalui sunaikinti. Dabar šią nuostatą sugrąžiname į atnaujintą priesaiką. Šiandien ji skamba taip: Saugosiu žmogaus gyvybę ir jos neliečiamumą nuo pat pradėjimo...“ – veiklos apžvalgą pradėjo asociacijos pirmoji vicepirmininkė gyd. Janina Irena Tartilienė.

Pasak pranešėjos, dėl asociacijos, visų suinteresuotų visuomeninių organizacijų, ypač – Laisvos visuomenės instituto ir vyskupijų šeimos centrų nuolatinių veiklos, dirbtinių abortų skaičius pagal moters norą Lietuvoje sumažėjo 10 kartų – nuo 40439 (1991 metais) iki 4502 (2016 metais). Asociacijos iniciatyva buvo sustabdyta cheminio aborto įteisinimo veikla.

Ir čia pat kalbėtoja pateikė priešingų duomenų. 1955 m. lapkričio 23 d. patvirtintas legalaus dirbtinio aborto moters noru sveikatos apsaugos ministro įsakymas Lietuvoje galioja iki šiol. Manoma, kad ypač dėl jo per 52 metus Lietuva neteko daugiau kaip 2 mln. gyventojų.

Negimusiems kūdikiams atminti, daugiausia PGF „Už žmogaus gyvybę“ Lietuvos asociacijos ir jos garbės nario kunigo Roberto Skrinio iniciatyva, septyniolikoje Lietuvos vietų pastatyti paminklai.

Asociacijai konsolidavus pastangas 2000 metais Vilniaus universiteto Akuterijos ir ginekologijos klinikos kiemelyje išliko skulptūra „Motinystė“ (autorai – L. ir G. Žukliai; fundatoriai – JAV gydytojas R. Sidrys) – dėkingumo ženklas visoms būsimoms motinoms. Po ketverių metų jos pagrindu skulptorius R. Žuklys sukūrė sumažintą skulptūrėlę „Motinystė“. Iki šiol daugiau kaip 50 jos kopijų kaip nominacija įteikta Lietuvos ir pasaulio gyvybės gynėjams, tarp jų ir JAV prezidentui Džordžui Bušui jaunesniajam.

Labai svarbios iniciatyvos – minėti Ligonių, Gyvybės dieną, jas įprasminančių tradicijų kūrimas. Išleista ir išplatinata keturiolika leidinių (dalis jų leista pakartotinai) apie medicinos humanizaciją ir gyvybės vertę. Asociacija parengė

lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai priemones, surengė apie pusimtį konferencijų ir perskaitė daugiau kaip 250 pranešimų, paskelbė 25 rezoliucijas ir kreipimusis, teikė aktualių įstatymų pataisas. O kur dar Gyvybės žygis, Gyvybės maratonas, koncertai ir t.t. 2015 metais už ilgametį indėlį į gyvybės kultūros puoselėjimą asociacijai įteiktas Gyvybės apdovanojimas.

„Nedalyvaujame stambiose programose, dėl kuklių lėšų, kuriomis disponuojame, turime ribotą prieigą prie komercinių žiniasklaidos kanalų, nes esame nelabai parankūs, – realiai asociacijos padėtį vertino J. I. Tartilienė. – Tokiomis aplinkybėmis gyvybės kultūros puoselėjimo srityje pavyko nuveikti ne taip ir mažai: užmegzti dialogą su visuomene ir vis plačiau paskleisti gyvybės prasmės ir vertės idėjas, įtraukti į Gyvybės judėjimą daugiau organizacijų, įtvirtinti rūpimas nuostatas įstatymuose ir taip daryti įtaką gyvybės puoselėjimo procesams valstybiniu lygIU“.

Pranašauja

gyvybės kultūros klestėjimą

„Dabar mums svarbiausia, kad Seime būtų priimtas jau paruoštas Gyvybės apsaugos prenatalinėje fazėje įstatymas, – artimiausiais planais dalinosi J. I. Tartilienė.

Asociacijai priimtina T. Bružaitės idėja steigti besilaukiančioms moterims daugiau prieškrišinių nėštumo centrų, neapsiriboti dabar esančiais vienu ar dviem. „Jei pasiektume, kad jie iš visuomeninių taptų nacionaliniais, išlaikoma iš biudžeto lėšų, ir moterys čia gautų visokeriopą pagalbą, neabejojame, tuomet ateityje pavyktų išsaugoti dar daugiau gyvybių“, – dėstė pašnekovė.

„Štai Izraelyje gyvuoja tradicija – išsaugojus gyvybę jos garbei pasodinti medelį. Laikas ir mums užvesti tokį sodą. Po kokių dešimt metų jau galėsime pasimėgauti jo vaisiais“, – į ateitį, kurioje klesti gyvybės kultūra, mus nukelia pirmoji asociacijos vicepirmininkė.

Autorės nuotraukos

Kanadiečiai žygiavo už gyvybę

Gegužės 10 dieną Kanados sostinėje Otavoje daugiau kaip 15 tūkst. žmonių dalyvavo nacionalinėje eisenoje už gyvybę. Šis žygis vyksta kasmet nuo 1998 metų. Demonstrantai susirenka prie šalies parlamento reikalauti, kad žmogaus gyvybė būtų gerbiama įstatymais, o abortai nebūtų finansuojami iš mokesčių mokėtojų pinigų. Abortai Kanadoje įteisinti 1969 metais. Jie galimi bet kurioje nėštumo stadijoje. Žygiui pritaria Katalikų Bažnyčia. Dauguma renginio dalyvių yra jaunesni nei 30 metų.

Abortų ir absoliučios moters teisės pasirinkti šalininkai žygi blokaavo. Jų transparantai bylojo: „Būti už pasirinkimą, nereikia būti prieš gyvenimą“, „Pabaikite žygį už gyvybę“ ir t. t. Kovotojų už gyvybę plakatuose teigiama: „Apginkime negalinius apsiginti“, „Abortas – nusikaltimas prieš žmogų“, „Tavo mama buvo už gyvybę“.